

Одлуком Изборног већа Филозофског факултета у Београду од 8.11.2012. године изабрани смо у комисију за припрему реферата о кандидатима за избор у звање редовног професора за ужу научну област СОЦИОЛОГИЈА – тежиште истраживања историја, теорија и истраживање друштва, са пуним радним временом. На конкурс објављен у Огласним новинама Националне службе за запошљавање „Послови“ од 7.11.2012. године јавила се једна кандидаткиња, др. Вера Вратуша-Жуњић. Уз пријаву на конкурс, кандидаткиња је приложила биографију, библиографију објављених радова – пре и после последњег избора у звање, као и саме радове. Након увида у поменуте прилоге комисија има задовољство да поднесе Већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

Вера Вратуша-Жуњић рођена је 1951. године у Београду. Гимназију је завршила у САД (Richman High School, New York), као и прву годину студија (Hunter College, New York). Основне студије социологије завршила је 1974. године на Филозофском факултету у Београду. На истом факултету је магистрала 1979. године одбранивши магистарски рад „Схватање револуције у делу Франца Фанона и Амилькара Кабрала“. Марта 1991. године је, такође на овом Факултету, стекла докторат социолошких наука, одбранивши докторску дисертацију „Стратегије развоја земаља у развоју“.

Од 1976. године В. Вратуша-Жуњић непрекидно ради на овом Факултету, најпре као асистент-приправник и затим асистент (од 1981. године) за предмет *Марксизам и савремено друштво*, а потом као доцент (од 1991. године) и ванредни професор (од 1997. године) за предмет Увод у теорију друштва. У звање ванредног професора реизабрана је 2002. и 2007. године. Од 2005. године држи наставу и на изборним предметима *Теорије и методе истраживања друштва* и *Социологија сазнања*, а од 2009. године и на обавезном предмету *Увод у социологију*.

В. Вратуша-Жуњић је учествовала у раду факултетских комисија за наставу, за издавачку делатност и за *Британске студије*. Њен посебан допринос реформисању наставе огледа се у интернетски подржаној интерактивној настави на додипломским и последипломским курсевима, у оквиру којих је покренула неколико дигитализованих уџбеника/практикума („Теорије и методе истраживања друштва“, „Акциона истраживања“, „Социологија сазнања“, „Увод у социологију с интерактивним појмовником“).

Од доласка на Факултет В. Вратуша-Жуњић учествује у научно-истраживачким пројектима Института за социолошка истраживања Филозофског факултета. Учествовала је на много научних скупова у земљи и иностранству. Члан је Социолошког друштва Србије, Социолошког удружења Србије и Црне Горе те европског и светског социолошког удружења. Међу оснивачима је, и била је два пута члан Извршног одбора „ESA Disaster and Social Crisis Research Network“, а сада је члан Извршног одбора „Research Committee for Participation, Organizational Democracy and Selfmanagement“ Међународног социолошког удружења (ISA). В. Вратуша Жуњић је до сада два пута била члан комисије за оцену и одбрану докторске дисертације. Студентска евалуација њеног рада је позитивна.

Вера Вратуша-Жуњић је од почетка своје наставно-научне каријере објавила значајан број научних и стручних радова у домаћим и иностраним публикацијама, зборницима и часописима, а много текстова објавила је и у форми електронских публикација. Од избора у звање ванредног професора (1997) објавила је 15 поглавља у монографским публикацијама и зборницима, 9 научних чланака и 4 приказа књига и критика у часописима (2 са Thompson's world of science листе), 2 одреднице у енциклопедији, 3 полемике, једно излагање с научног скупа објављено у целини и 11 у изводу. Након последњег реизбора (2007) објавила је монографију Транзиција одакле и куда? (Институт за социолошка истраживања и Чигоја штампа, Београд стр. 323) и електронски подржани уџбеник („Увод у социологију“ – 205 стр., 346.422 словних места), 3 текста у монографским публикацијама и тематским зборницима, 4 чланка у часописима, 13 одредница у речнику и 6 излагања на научним скуповима објављеним у изводу. Пошто је приликом ранијих реизбора приказан већи број њених радова, овде ћемо се задржати на новијим.

Средишњу тему рада В. Вратуше-Жуњић чини истраживање савремених светских збивања, пре свега оних која су резултат акција доминантних класа савременог капитализма, као и утицај тих збивања на друштвене процесе у некадашњој Југославији и данашњој Србији. Ослањајући се на марксистички утемељену социологију сазнања она анализира различита теоријска становишта, посебно настојећи да истакне интересну утемељеност тих становишта.

Њен најзначајнији рад у протеклом периоду јесте књига „Транзиција одакле и куда?“ Први део (Институт за социолошка истраживања, Чигоја штампа, Београд 2012, стр.323.). Основна истраживачка тема В. Вратуше-Жуњић је друштвени развој и идеолошки контекст савремених друштвених теорија, а њен основни теоријско-истраживачки оквир је светско-системска теорија. У овој књизи транзиција се не тумачи као дешавање које тече од скоро, тј. у последњих петнаестак година, него се види као процес дугог трајања. Реч је о процесу који се у нашим просторима одвија скоро пола столећа. Књига се састоји из увода („Чему још једна студија о транзицији?“) и четири дела. Први део је „Теоријско-методолошки и практичко-политички оквир истраживања транзиције“, други „Актуалност спора о односу културно-идејних и производно-прометних чинилаца транзиције из традиционалног/ преткапиталистичког у модерни/ капиталистички облик организације друштвених односа“, трећи носи наслов „Карактер односа реалног социјализма и самоуправљања у контексту светског система капиталистичке привреде“, и четврти је „Друштвени субјекти и досадашње последице транзиције у свету и у Србији у контексту локалне и глобалне поделе рада и системске кризе акумулације капитала“. Ова садржајна монографија на систематски начин и из особене теоријске перспективе тумачи најважније концепције и чињенице које се тичу транзиције друштава какво је и српско. Посебно је важан њен историјски део, у коме се излаже повест самоуправљања у СФРЈ и извлаче друштвене поуке из неуспеха овог пројекта. Занимљива је и анализа актера и идеолога капиталистичке рестаурације у Србији, као и њихових савезника из редова транснационалне капиталистичке класе. У целини узев, реч је о социолошки ангажованој критичкој студији о савременом капитализму и скривеним и отвореним процесима његове обнове. Истражена је широка домаћа научна и публицистичка грађа о транзицији, затим релевантна страна литература, а консултована су и емпиријска истраживања транзиције.

Други важан рад из овог периода је је уџбеник „Увод у социологију“ (са интерактивним појмовником). У првом делу овог рада студенти се упознају са значењем термина социологија, с различитим одговорима на питања „шта је друштво?“, „шта је наука?“, „да ли

је социологија наука?”, као и “шта је предмет социологије?” Затим се даје преглед социолошких класификација глобалних друштава, разјашњава се однос социологије и других друштвених наука, указује се на проблем мењања објекта друштвених наука. Разматра се и однос друштва, цркве и националне државе до средине XIX века, доводи се у историјску везу институционализација социологије и поистовећивање глобалног друштва са националном државом, даје се преглед развоја социологије током XX века, и анализирају се садашње сазнајне амбиције и дometи социологије у време “дерегулације” и стварања над-националног глобалног друштва. У другом делу књиге студенти се упознају са значењем основних социолошких и општетеоријских појмова као што су вредност, глобализација, група, деловање, дијалектика, друштво, емпиризам, епистемологија итд. И први и други део уџбеника дају обиље информација студентима, неопходних за увођење у социологију као научну дисциплину, при чему су те информације представљене на јасан и прегледан начин. Уз основне информације о предмету истраживања, методама социологије и њеним научним постигнућима, уџбеник отвара епистемолошка и методолошка питања у социологији, односно бави се мултитеоријским и вишепарадигматским карактером ове науке.

Цео уџбеник, а посебно појмовник, замишљен је као интерактивно штиво, чему максимално доприноси електронска форма у којој је публикован. Појмовник је замишљен као отворен за даље попуњавање новим одредницама, односно као отворен за даље развијање постојећих одредница. И ауторкино наглашавање плурализма приступа и социолошких мишљења у функцији је јасне педагошке намере да се студенти што више подстакну на активирање и самостално промишљање друштвених и социолошких питања.

Овај уџбеник, међутим, не садржи само указивање на плурализам који постоји у савременој социологији, већ он представља и вредан покушај његовог теоријског објашњења. Ауторка, наиме, износи као своју „полазну хипотезу да сучељавање опречних објашњења и тумачења друштвених појава и процеса изражава противречне класне интересе друштвених групација чији припадници заузимају супротна места у локалној и међународној класној подели рада“ (стр. 4). Она тиме отвара важно питање социологије сазнања, чинећи да ово штиво има не само функцију уџбеника, већ и – на једном метанивоу – функцију научне монографије у којој се критички разматрају досадашња уџбеничка објашњења плурализма становишта и парадигми у социологији.

Од приложених радова треба поменути још неке. У тексту „Раскорак између жеља и стварности у процесу и пројекту приватизације и партиципације у Србији почетком XX века у упоредној и лонгитудиналној перспективи (у С. Вујовић, ур. *Друштво ризика: промене, неједнакости и социјални проблеми*, ИСИ ФФ Београд, 2008) испитује се хипотеза да не само у Србији већ и у другим земљама Европе постоји раскорак између става релативне, а често и апсолутне већине становника према процесу и пројекту приватизације, нарочито јавних служби, с једне стране, те правног оквира који регулише ток преображаја доминантних друштвених односа. Емпиријску основу за проверу ове хипотезе представљају подаци које су прикупили сарадници ИСИ ФФ током истраживања 2003. и 2007. године, као и подаци прикупљени у сличним малобројним истраживањима у Европи и свету. Упоредна анализа узима у обзир и шири друштвено-економски историјски контекст системске кризе акумулације капитала у светским размерама који утиче како на чињеницу недовољног истраживања проблема приватизације тако и на сам ток остваривања процеса приватизације, те на одсуство акције која би превазишла раскорак између воље већине и подстицања даљег убрзавања и ширења приватизације. Ауторка сматра да је кључни налаз анализе да заједничка производња сазнања на делање усмерених истраживања алтернативних стратегија друштвеног

развоја и заинтересованих грађана може да представља темељ за доношење стратешких одлука о преображају доминантних друштвених односа у интересу огромне већине грађана уместо одлучивања у интересу незнатне мањине припадника светске финансијске олигархије.

У тексту „Where does the 'Third Way' Lead?“ (*Социолошки преглед*, Вол. XLIV, 2010, Но.1, 119-137), на основу критичке анализе основних теза, појмова и налаза међународно познатих иностраних и домаћих социолога заговорника „Трећег пута“ и „Ризичног друштва“ закључује се да актуелну домаћу и страну социолошку продукцију главног тока одликује негирање капиталистичког карактера савремених друштава и измишљање помодних нових назива за то друштво. Слично ситуацији у епохи првобитне институционализације социологије почетком XX века, већина социолога на почетку овог века такође одабира позитивистичко уместо критичког тумачења смисла бављења социологијом. Одговор на питање постављено у наслову текста резимиран је у тези да остваривање програма „Трећег пута“ односно „нове социјалдемократије“ води покушајима легитимизације, трајног продужавања и нормализације последица противречних капиталистичких односа на темељу имплицитног или изричитог идеолошког става да „нема алтернативе“ глобалној анонимној контроли финансијских центара моћи и тржишној регулацији економије. Као оно што је заједничко старој и новој социјалдемократији, ауторка истиче настојање да се умање социјалне последице глобалне акумулације капитала попут незапослености, сиромаштва, искључености и загађивања околине које репродукује управо акумулација капитала.

У целини узев радови В. Вратуше-Жуњић се одликују тематизацијом значајних друштвених проблема и солидним познавањем широке релевантне литературе коју у анализи тих проблема користи, али и повремено израженом склоношћу да се аргументација допуни идеолошким дисквалификацијама. Каткад, иначе легитимни, али пренаглашени идеолошко-критички приступ ауторке донекле умањује сазнајну вредност и утемељеност неких њених извођења. Ова примедба не мења основну оцену комисије о кандидату нити закључак овог извештаја.

На основу целокупног увида у доступни конкурсни материјал, Комисија закључује да др Вера Вратуша-Жуњић – с обзиром на дугогодишње наставно искуство, позитивну студентску евалуацију, изузетан допринос иновацији наставе стављањем тежишта на електронски подржану интерактивну комуникацију са студентима те солидан број објављених научних радова – задовољава услове да буде изабрана у звање редовног професора за ужу научну област СОЦИОЛОГИЈА, с тежиштем истраживања Историја, теорија и истраживање друштва и предлаже Изборном већу Филозофског факултета у Београду да је у то звање, с пуним радним временом и изабере.

Београд, 27.11.2012.

КОМИСИЈА

др Тодор Куљић редовни проф.

др Младен Лазић редовни проф.

др Слободан Миладиновић редовни
проф. Фак. организационих наука